

חלק פרק אחד עשר סנהדרין צא.

מסורת הש"ס

מולעת * שיזאל מן היס אחד לשבעים שנה וזובעין בדמו תכלתו.¹ ולכתחלה אינו נראה בכל הדין חלון אחד: ולמחר. שהגשמים יורדין מממלא כולו חלונות. ונראה למורי שביני חלון² (ראשון) משרעין כולו. אלמלא יש צידו לחיות לפי שעה: גביהא בן פסיסא.

כך שמו והיתה לו עקמומיות בגבו כדמוכח לקמן: ווי לכוני חיביא. אזי לכס לרשעים: דהיי מסיס. אופן שהן מיין רואין אנו שמתיין והיאך יעלה על דעמנו שהממים חוזרין ומייס: דלא הוו. אופן שלא היו מעולם נוצרין ונולדין ומיין אופן שהיו כבר לא כ"ש שחוזרין ומיין: אי"ל מינא: חיביא קריס לי וכו'. זא לקמטרי: דימוסנאי. עוררין זעלי חמס שהיו רוצין ליטול חלק ביהודה וצירושלים: שזאו בני אפריקא לדון וכו'. ובגמלת תענית חשיד להו כל אופן ימיס שנעשה בהן נסים לישראל וקבעוס יו"ט ולהכי קאמר הכא בעשרים וארבעה בניסן לומר דיוס עוב הוא ואסור בהספד משום נס זה: ארץ כנען לגבולותיה. דלהך ארעא קרי ארץ כנען ואחס ירשחס שלא כדין דשלנו הוא דכנען אצינו היה: אגטין. כחציס שלא יטול אחד בחלק חבירו כמו שנעשה אברהם לישמעאל שלא ליטול זמה שנתן ליצחק כלום יש לזה על זה כלום: סס טומאה. כשוף ומעשה שדיס: זכורות

אמרה ליה זכריה שבקיה ואנא מהדרנא ליה שני יוצרים יש בעירנו אחד יוצר מן המים ואחד יוצר מן המים איוה מהן משובח א"ל זה שיוצר מן המים א"ל מן המים צר מן המים לא כל שכן דבי ר' ישמעאל תנא ק"ו מכלי זכוכית מה כלי זכוכית שעמולן ברוב בשר ודם נשברו יש להן תקנה בשר ודם שברוחו של הקב"ה על אחת כמה וכמה א"ל ההוא מינא לר' אמי אמריתו דשכבי חיי והא הוה עפרא ועפרא מי קא חיי א"ל אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לעבדיו לכו ובנו לי פלטרין גדולים במקום שאין מים ועפר הלכו ובנו אותו לימים נפלו אמר להם חזרו ובנו אותו במקום שיש עפר ומים אמרו לו אין אנו יכולין כעס עליהם ואמר להן במקום שאין מים ועפר בניתם⁶ עכשיו שיש מים ועפר על אחת כמה וכמה ואם אי אתה מאמין צא לבקעה וראה עכבר שהיום חציו בשר וחציו אדמה למחר השריץ ונעשה כלו בשר שמא תאמר לומן מרובה עלה לחר

אמרה ליה זכריה. דקיסר לרנן גמליאל שזקיה: שני יוצרים וכו'. משל הוא. אלו היו שני יוצרים בעירנו אחד יוצר כלים מן המים וכו': אמרה לו. א"כ הקב"ה אס מן המים הוא מצייר דמטפה סרוחה שהיא כמים הוא מוליד: מן העפר לא כל שכן. שצידו: דני רבי ישמעאל פנה קל וחומר מכלי זכוכית. וזו היא תשובה שהשיבה לאביה: מה לנו זכוכית עומת עומת זכוכית של אדם. שכהוא עומת אומתו יש לו שפופרת ונופה תוכה וכן נשמע מפי האומנין: יש להם סקנה. להטיקין ולחזור ולעשות מהן כלי. והא דלמרינן בחגיגה (דף טו.) ונאמין לאבדס ככלי זכוכית לא שאין להם תקנה אלא שנספדין לשעתן ואין מתקיימין: עכשיו שיש מים. והכי נמי הקב"ה יוצר את האדם מטפה קטנה שאין בה ממש וכו"ש שיכול לבראמו מן העפר. אי נמי כל העולם כולו יצר מתווה: ואם אי אסה מאמין. שהקב"ה יוצר מן העפר: עכבר. שקורין אסקור"ל ויש בנימין שאין נבראין על ידי תולדה: היום. מתחיל לברא וללכת מן העפר ולמחר מהלך כהוא נברא כדלמרי"נ ששחיתת מולין זכעור והרוטב (דף קט.) : ושמה סאמר לומן מרובה. שאותו שרץ אינו נברא לאלתר אלא לומן מרובה שזוע או שזועיים ותהא סבור שאין הקב"ה מחיה הממים לפי שעה: לך עלה להי וכו'. חלון.

(א) הפסוק בשו"ע עכשיו כתב שם חסדן ב"ד וזכור יצחק. (ב) ג"י הערוך ערך חלון ג' אין שם חלון פ"י חלה. (ג) ו"י הערוך ערך פ"ג. (ד) נלקמן קה. מגילה טו. (ה) ו"י הערוך ערך ג' טז שכתב לגמין וכו' פ"י שער וזוהי דע ע"ד דילקוט יומא טז שכתב לקטין. (ו) (מנחות מד.) (ז) זכריה שבע"י למלא.

תורה אור השלם

1. צו בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם באים אל הארץ כנען ואת הארץ אשר תפל לכם בגולה ארץ כנען לגבולתה: במדבר לד ב ויאמר ארור כנען עבד עבדים יזיקה לאחיו: בראשית ט כה וק' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום ויציגו את מצרים: שמות יב לו ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה: שמות יב מ ואלה תולדות לישראל בן אברהם אשר ילידה הנה הפורית שפחת שרה לאברהם: בראשית כה יב ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק: בראשית כה יט כל אשר לו ליצחק: ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מעל יצחק בנו בעודו חי שקמה אל ארץ קדם: בראשית כה הו

וראה שהיום³ אין בו אלא חלון אחד למחר ירדו גשמים ונתמלא כולו חלונות א"ל ההוא מינא לגביהא בן פסיסא ווי לכוני חיביא דאמריתון מיתי חיי דהיי מיתי דמיית חיי א"ל ווי לכוני חיביא ופשיטנא לעקמותך מינג א"ל אם אתה עושה כן רופא אומן תקרא ושכר הרבה תמול ת"ר⁴ בעשרים וארבעה בניסן איתנמילו דימוסנאי מיהודה ומירושלים כשבאו בני אפריקא לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו היא דכתיב: ארץ כנען לגבולותיה וכנען אבוהון דהנהו אינשי הוה אמר להו גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס מוקדון אם ינצחוני אמרו הדין שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהם אמר להם מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה שנאמר² ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו⁷ עבד שקנה נכסים עבד למי ונכסים למי ולא עוד אלא שהרי כמה שנים שלא עבדתונו אמר להם אלכסנדרוס מלכא החזירו לו תשובה אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד ברחו והניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות ואותה שנה שביעית היתה שוב⁸ פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא אומר⁹ וזה נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום תנו לנו כסף וזהב שנמלתם ממנו אמר גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו להם הדין שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהן אמר להן מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה שנאמר⁴ ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא ששיעבדתם במצרים שנה וארבע מאות שנה אמר להן אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות וברחו ואותה שנה שביעית היתה ושוב פעם אחת באו בני ישמעאל ובני קמורה לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו ושלכם דכתיב⁵ ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם וכתבי⁶ אלה תולדות יצחק בן אברהם אמר להן גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני אלכסנדרוס מוקדון אם ינצחוני אמרו להם הדין שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהן אמר להם מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא ראיה אלא מן התורה שנאמר⁷ ויהן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות⁸ אב שנתן אגמין לבניו בחייו ושיגור זה מעל זה כלום יש לזה על זה כלום מאי מתנות אמר ר' ירמיה בר אבא מלמד שמסר להם שם טומאה אמר ליה אנטונינום לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין כיצד גוף אומר נשמה חטאת שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר ונשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשת ממנו הריני פורחת באויר כצפור אמר ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה והיה בו זכורות

גליון הש"ס

רש"י ד"ה חלון וכו'. שיזאל מן היס. מיין בלשון כש"י מנחות דף מה ע"ה ד"ה ועולה:

הנהגות הגר"א

[א] ג' פסא אחת ממק:

לעזי רש"י

אסקור"ל [אישקור"ל]. נא.